

A-cyclus 25ste zondag door het jaar

Lezing: Twee wegen

Zoekt de HEER nu hij zich laat vinden;
roept hem nu hij nabij is.

De kwade verlate zijn weg,
en de man van onrecht zijn gedachten;
hij kere terug naar de HEER en die erbarmt zich over hem,
en naar onze G*d, want die vergeeft veelvuldig.

Want niet zijn mijn gedachten uw gedachten,
en niet uw wegen mijn wegen –
uitspraak van de HEER.

Want hoger zijn de hemelen dan de aarde;
evenzo hoger zijn mijn wegen dan uw wegen,
en mijn gedachten dan uw gedachten.

Jes 55,6-9 (eigen vertaling)

Overweging

Deze tekst van Jesaja lijkt een losse profetische spreuk, misschien “een liedje” (gezien het poëtisch taalgebruik), in ieder geval een tekst die op het eerste zicht een “niemendalletje” lijkt, waarvan de betekenis vrij oppervlakkig lijkt, of weinig om het lijf heeft.

Om toch tot de tekst door te dringen – hij heeft niet zomaar het leesrooster gehaald – ben ik vertrokken van de Hebreeuwse tekst, en van de vele vertalingen die van deze tekst in de afgelopen eeuwen zijn gemaakt. Aangezien er nu eenmaal meerdere manieren zijn om Hebreeuws slecht te vertalen, heb ik uiteindelijk gekozen voor mijn eigen onvolkomen en onbevredigende vertaling.

Zoekt de HEER

Dat “zoeken” is niet op zoek gaan naar een verloren voorwerp, zoals men zijn sleutels zoekt. Het werkwoord daràsĵ heeft als rechtstreekse afleiding midrasĵ, hetgeen een typisch joods verhaal is waarmee een onduidelijkheid in de Bijbel wordt opgelost – in tegenstelling tot onze zoektocht naar een rationeel antwoord dat het geheel “doet kloppen”. Het zoeken naar G*d is dus een ontraadselen, een vertellend zoeken, een verkennen.

nu hij zich laat vinden

Eén enkel (werk)woord in het Hebreeuws! Er is in ieder geval geen sprake van een tijdsaanduiding. Tenzij dat de Heer altijd gevonden kan worden, ook nu, zeker nu, in onze corona-ballingschap (cf Patrick Perquy's opvatting ivm de huidige ballingschap).

Is het dan een plaatsaanduiding? (“in het hem gevonden worden”) Vinden we de Heer in de Schrift? In voorbeelden van genade en ‘good practice’? Moeten we Hem in onszelf zoeken?

Het gaat hem in ieder geval om een zoektocht, een weg: leer de Heer kennen, want Hij lààt zich kennen.

roept hem nu hij nabij is.

Vrij onlogisch om te roepen als iemand dichtbij staat. Dit roepen is echter vaak een roepen uit ellende (“Uit diepten van ellende roep ik, Heer.”). Ook Hij heeft ons reeds geroepen.

Het betekent dus dat aanspreking mogelijk is, ontmoeting mogelijk is. Want hij is nabij, de ander is nabij. Hij

staat voor je neus, maar je ziet hem niet. G*d is nabij, of beter: G*d is degene die nabij is – en dat zijn er ineens een heel pak meer!

*De kwade verlate zijn weg,
en de man van onrecht zijn gedachten;
hij kere terug naar de HEER en die erbarmt zich over hem,
en naar onze G*d, want die vergeeft veelvuldig.*

Het is hier dat de Heer te vinden is! De kwade verlaat zijn weg, keert terug naar de Heer, en die erbarmt zich. Het Hebreeuwse werkwoord voor “erbarmen” bevat het woord “baarmoeder”. We keren terug naar de schoot van de Heer. “Een schoot van ontferming is onze G*d” dicht Oosterhuis met kennis van zaken natuurlijk. Deze terugkeer is een retour de soi spiritueel, een terugkeer naar jezelf. Passend in deze dagen van Rosj Hasjana, het joodse nieuwjaar, dat een periode is van zelfreflectie, van overzien van het voorbije en komende jaar.

G*d vergeeft veelvuldig. In feite staat er: G*d vermeerdert het vergeven. Hoe mooi is het idee dat de Heer niet alleen vergeeft, maar ook het vergeven doet toenemen! Hij heeft een aandeel in ons vergeven worden én in ons vergeven.

*Want niet zijn mijn gedachten uw gedachten,
en niet uw wegen mijn wegen –
uitspraak van de HEER.*

Zoals woorden in de Bijbel gelijk zijn aan daden, zo kunnen we gedachten als reeds ingeslagen paden zien. En dan wordt de zaak ineens scherp gesteld! “Uitspraak van de HEER”. De woorden krijgen het zegel van de Heer, de profeet “citeert” rechtstreeks en maakt duidelijk dat er zal moeten gekozen worden...

*Want hoger zijn de hemelen dan de aarde;
evenzo hoger zijn mijn wegen dan uw wegen,
en mijn gedachten dan uw gedachten.*

Een lastig vers!

Wordt in dit vers onze kleinheid geponereerd? Worden wij verpletterd onder een hogere hemel? Moeten wij overtuigd worden van onze nietigheid? Zijn onze gedachten au fond waardeloos en moeten we ons klein voelen onder de immense wijsheid van hierboven? Misschien is dat inderdaad de betekenis van dit vers, of één van de betekenissen. Ikzelf kan daar echter als zoekende gelovige weinig mee aanvangen. Ik wéét al dat ik nietig ben. Ik denk trouwens dat we die boodschap al te vaak hebben gekregen en we er ons misschien – in tegendeel – moeten van bevrijden.

De Hemel overspant de aarde. Ik zie dit als: de hemel beschermt de aarde (cf Psalm 103), de hemel slaat om ons zijn beschermende mantel. En dan liggen er voor ons twee wegen: the high road en the low road (zoals in het Schotse liedje Oh you'll take the high road, and I'll take the low road...).

The low road, de benedenweg: onze weg, de “natuurlijke” weg, die van eigenbelang en dus van geweld, vergelding, wrok, wraak, straf. De spontane weg, de korte weg, de short cut, de dodelijke weg. Of the high road, het bergpad: de weg van erbarmen, van inkeer, verzoening, geweldloosheid. De weg van de Lijdende Dienaar (Jesaja!), de weg van G*d, die de weg van Christus zal zijn. De lastige weg, het pad waarvan wij steeds weer afwijken en terug moeten naar zoeken.

Deze tekst is dus (misschien) een aansporing om de moeilijke weg te gaan, te zoeken, naar onszelf, in onszelf. Om iedere keer opnieuw te proberen, als de goede voornemens op een nieuwjaarsdag. Het is een moeilijke route. Met zoeken, verdwalen en op de stappen terugkeren. Maar we mogen roepen. We hebben die zekerheid: we mogen roepen. Want Hij is nabij.

Kevin Mouton
De Lier, 20 september 2020